

HAVASI SÁNDOR

AZ EGYÉNI TANULÁS, GYAKORLÁS ÉS ALKALMAZÁS IRÁNYÍTÁSA ÉS SEGÍTÉSE DIGITÁLIS TANESZKÖZÖKKEL

Budapesti Rendőr-főkapitányság XIII. kerületi Rendőrkapitányság, Bűnügyi Osztály,
Készenléti Alosztály, készenléti csoportvezető

Absztrakt

Pályázatomban igyekeztem betekintést adni az egyéni tanulás lehetőségeibe, különös figyelmet szentelve ezen belül is az e-learning képzések tárgyalásának. Ezek azok a rendészeti és bűnügyi szakterületen is alkalmazott leggyakoribb és talán legáltalánosabb formák, melyek során a szükséges ismeretanyagot az interneten hozzáférhetővé teszik a felhasználók és a képzésre kötelezettek számára.

Tanulmányom bevezető részében igyekeztem bemutatni a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmakat (így például tanulás, oktatás, nevelés, képzés, motiváció stb.), némelyiket több oldalról is megközelítve. A tanulás – és az egyéni tanulás – és a felnőttképzés témaköre különösen kapcsolódik a pszichológia és a pedagógia szakterületéhez is. Míg előbbi a pszichés képességek oldaláról vizsgálja a folyamatot, addig a pedagógia már a felnőtt oktatási-nevelési oldalról közelít a témához.

Tanulmányom középpontjába a rendészeti e-learning képzések vizsgálatát helyeztem, rávilágítva azok előnyeire és hátrányaira. Megállapítottam, hogy a támogató (tutor) rendszer bevezetésével és a felhasználók további azonosításával, szélesebb kérdés-adatbázisok alkalmazásával ezek a képzések továbbfejleszthetők lennének, sőt hatékonyságuk (és ezáltal a rendészeti-bűnügyi eredményesség) is növelhető lenne.

Pozitívként emeltem ki, hogy a jelenlegi rendészeti oktatásban alkalmazott e-learning tananyagok – véleményem szerint – megfelelő mértékben probléma-, és feladat-koncentráltak, vagyis a lényegi elemeket emelik ki a felhasználók számára. A tananyagokban a fókusz az ún. „címszavakra”, vagy „tárgyszavakra” helyezik, így segítve azok megtanulását, berögzülését a felhasználók számára, így hozzájárulva az eredményesebb mindennapi rendészeti (bűnügyi) munkavégzéshez.

Kulcsszavak: tanulás, oktatás, nevelés, felnőttképzés, e-learning

**THE SELF-LEARNING, PRACTICE, AND DIRECTION OF USING AND HELPING IT WITH DIGITAL
SCHOOL EQUIPMENT**

Abstract

In my competition I wanted to give a look into the possibility of self-learning, and I have given a special focus for e-learning teaching. These are the most frequent and general forms of policing areas, in which way the necessary factual knowledge could be reaching for the users through internet.

In the beginning section of my competition, I would like to present the most important concepts of the theme, like learning, teaching, education, motivation, instruction etc. I have declared these concepts in more relations as well. The theme of learning, self-learning and the adult education is very related to psychology and pedagogy. The psychology is analysing the human learning process and other side the pedagogy is analysing the adult teaching and education.

In the focus of my competition is standing the analysing of e-learning teaching and I have examined the advantages and disadvantages of it. I have declared that the e-learning teaching could be more effect if it could be tutors in it, the users could be exactly identified, and there would be a wider questions-database in the e-learning tests. Developing of these the e-learnings in the policing could be more effect.

I have found positive that the now used e-learning tests are focusing for the exercises and stressing the importance of the essence. In the e-learning tests the focus is always on keywords (theme words) and with this helping the self-learning process and the police working.

Keywords: learning, teaching, education, adult education, e-learning

Bevezetés. Az egyéni tanuláshoz kapcsolódó fogalmak bemutatása és értelmezése. Az emberi tanulás pszichológiai és pedagógiai kapcsolatai

Bevezetés. Az egyéni tanuláshoz kapcsolódó fogalmak bemutatása és értelmezése

Az egyéni tanulás és ismeretszerzés fontossága ebben az évben (a COVID-19 járvány eredményeként) különösen felértékelődött. 2020. március hónapban a magyar oktatásban áttértek a digitális tanítási rendszerre, amely az eddigi vélemények szerint megfelelően töltötte be szerepét a különböző szintű oktatási területeken.

Az online tanítási forma bevezetésével megváltoztak az oktatás hagyományos, többnyire „tantermi” körülményei és azokat a globális internet-környezet vette át. Míg az iskolarendszerű oktatásban többnyire az online formát, addig máshol az úgynevezett offline formát vezették be. Az online tanulás és tanítás egyik talán legáltalánosabb és legelterjedtebb formája az e-learning rendszerű képzés. Ennek jelentősége és az egyéni tanulásban betöltött szerepe tanulmányom központi elemét alkotja.

Bűnügyesként, több mint 20 év szakmai tapasztalatával a hátam mögött úgy gondolom, hogy minden rendészeti területen dolgozó számára fontos az önképzés (self-learning). Ennek során képesek vagyunk a rendelkezésre álló információk megszerzésére és az ismeretek feldolgozására.

Választásom azért esett éppen erre a pályázati témára, mivel magam is fontosnak tartom a folyamatos és rendszeres egyéni tanulást a bűnügyi munkámhoz kapcsolódóan. Az utóbbi néhány évben a Rendőrségnél felértékelődött az e-oktatás, az e-learning tananyagok távoktatásos alkalmazása. Ezekben az oktatási anyagokban a munkához szükséges információkat célirányosan rendszerezik, gyakran kiegészítve azt értelmezéssel és gyakorlati módszerekkel is. Ezekre példaként említeném a közelmúltból a gyülekezési jogról szóló és a prostitúciós tevékenységhez kapcsolódó e-learning oktatási anyagokat.

A tanulás fogalmához szorosan kapcsolódik még a tanítás, a képzés, a nevelés, az oktatás, a motiváció és a tudás fogalma is. Az emberi tanulás egyfajta folyamatként értelmezhető. A tanulás fogalmával és annak értelmezésével több más tudományterület is foglalkozik, így különösen a pszichológia és a pedagógia. A témához való kapcsolatukra a következő alfejezetben részletesen kitérek.

Ezt követően – mintegy tanulmányom középpontjában – az e-learning oktatás és képzés helyezkedik el, melynek vizsgálatát már gyakorlati (felhasználói) oldalról közelítem meg. Végezetül pedig megpróbálom röviden összegezni a leírtakat és igyekszem a felnőttoktatás

ezen speciális alkalmazási területére vonatkozóan hasznosítható ajánlásokat is megfogalmazni.

Az egyes fogalmak értelmezésére a következőkben térnek rá. Ha a tanítás fogalmát szeretnénk meghatározni, akkor a Magyar Értelmező Kéziszótár szerint azt mondhatjuk, hogy: „az a folyamat vagy oktatómunka, amikor ismereteket és tudást adunk át valakinek” (Pusztai-Csábi 2003: 1304). A tanítás pedig az a cselekvés, amellyel ez a folyamat végbemegy.

A tanulás és a megfelelő motiváció szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Míg az alany tanulási képességeit elsősorban a saját pszichikuma határozza meg, addig a motivációt külső tényezők is befolyásolhatják (például tanár, családi-, iskolai környezet stb.). A motiváció a szükséglet-kielégítés és a célirányos viselkedés szabályozását jelenti. A személy motivációi alapján cselekszik. Tanulási motiváción a tanulási tevékenységre készítő belső feszültséget értjük, amely a tanuló és a követelmények kapcsolatának rendszerében formálódik, ez energetizálja, aktivizálja, irányítja és integrálja a tanulási tevékenységet (Réthy 2003). A tanulás és a motiváció összefüggésében feltételről és következményről beszélhetünk. Beszélhetünk még továbbá: beépült-, belső-, és külső tanulási motivációról is (Réthy 1988). Motiválni lehet az oktatás tartalmával, szervezeti formákkal és módszerekkel, illetve az oktatás eszközeivel is (Réthy 2003).

A tanulás során a tananyagot elolvassuk, értelmezzük és a lényegét – magunk számára – kiemeljük. A tananyag elolvasása nem egyenértékű annak megtanulásával és elsajátításával.

A tapasztalat hatására kialakuló, hosszú távú változás a viselkedésben vagy a mentális folyamatokban tanulást jelent (Zimbardo 2017).

A hatékony tanulást elsősorban az jellemzi – Báthory Zoltán szerint (1985) –, hogy minden pszichikus funkció aktivitásának eredménye. A tanulás elindításának és fenntartásának fontos pszichológiai feltétele az érzékelés. A tanulás tartalma szerint háromféle tanulási típusról beszélhetünk, úgymint:

- 1) verbális-,
- 2) motoros-,
- 3) szociális-, vagy magatartás-tanulás.

Míg hagyományos tanulás esetében a „tanuló – tanár – tananyag” együttesen alkotnak egy rendszert, addig a digitális oktatásnál már csak a „tanuló – tananyag” komponensre szűkül ez a sajátos rendszer.

A tanulást és a motivációt egyetlen bonyolult rendszerként kell felfognunk, és nem, mint külön-külön létező jelenségeket kezelni. A motiváció alapfeltétele a tanulásnak. A tanulás és

motiváció összefüggésében feltételről és következményekről lehet beszélni. Aki a szükséges tudást el akarja sajátítani, annak a tanulásra is megfelelően rá kell hangolódnia, ugyanis nélküle nem következik be tanulás.

A tanítás-tanulás módja hordozza magában a szociálisan értékes motivációk formálásának lehetőségét az oktatásban. Pedagógiai megfontolásból háromféle tanulási motiváció különíthető el egymástól:

- a) beépült (internalizált),
- b) belső (intrinsic),
- c) külső (extrinsic) (*Réthy 1988*).

A nevelés a pedagógia legtágabb fogalma, mely magában foglalja az oktatást és a képzést. A nevelés általános értelemben a magatartás-, és tevékenység formálását célozza, melynek alapját a szükségletei határozzák meg. A nevelés általános értelemben az emberre irányuló fejlesztő hatások egymással koordinált és egészé szerveződő rendszere.

A nevelésben kifejezésre jut az adott társadalom értékrendszere, szükséglet-, és feladatrendszere egyaránt, tehát a nevelés egy céltudatos társadalmi tevékenység. Amióta társadalom van, azóta nevelés is van, ezért egy örök, egyszersmind történeti kategóriáról is beszélhetünk. A nevelés és az oktatás az egész és rész összefüggésével és kölcsönhatásával világítható meg a legjobban (*Józsa 2004*).

Az oktatás olyan aktív folyamat és komplex tevékenység, mely a nevelő és a tanuló közös munkájában nyilvánul meg; a társadalom céljainak megfelelő konkrét ismeretanyag rendszeres elsajátítása történik a tanulók életkorának figyelembevételével. Az oktatás funkciója tehát a személyiség alakítása. Az oktatás folyamatában a tanítás és a tanulás elválaszthatatlan egységet alkot, kölcsönösen feltételezik egymást. A tanulást ösztönzi az ismereteket jól kiemelő, strukturált tanítás.

A képzés az oktatás során elsajátított ismeretek felhasználásához és gyakorlati alkalmazásához szükséges jártasságok és készségek kialakítását jelenti. A képzés feltételezi azokat az ismereteket, amelyeket az oktatás során sajátítunk el. Az oktatás és a képzés találkozási pontja tehát a gyakorlat, és mindkettő együttesen része a nevelés egészének (*Józsa 2004*).

A tudás – a Magyar Értelmező Kéziszótár szerint – nem más, mint a megszerzett ismeretek összessége, annak rendszere (*Pusztai-Csábi 2003*). A tudás egyszersmind az ismeretek megszerzésére irányuló vágyat is takarja.

Mivel a fenti fogalmakkal több tudományterület is foglalkozik, ezért fontosnak tartom más megközelítésben is értelmezni az alapfogalmakat.

Pszichológiai megközelítésben tanulás az a folyamat, amelynek során valamilyen viselkedés megjelenik, vagy egy már kialakult viselkedés megváltozik – és pedig gyakorlás eredményeképpen. A pszichológia fogalom-meghatározás a cselekvésre koncentrál, ami azonban szélesebb körben is értelmezhető (*Kardos 1982*). Ugyanakkor a tanulás folyamatként történő értelmezése – véleményem szerint – különösen fontos a téma feldolgozása szempontjából.

A tanulás tehát úgy határozható meg, mint a viselkedés viszonylag állandó megváltozása gyakorlás eredményeképpen. A pszichológia négyféle tanulást különít el, de ezek közül – a témánk szempontjából – a komplex tanulás bír jelentőséggel (*Atkinson–Atkinson 1999*).

A tanítási-tanulási folyamatnak azt a részét, amikor a felhasználó a folyamat egy meghatározott szakaszában egyedül dolgozik és tanul, önálló (autodidakta) vagy egyéni tanulásnak nevezzük. A tanulási feladatok egyéni megoldása lehetséges úgy is, hogy ez az egyéni feladat (kötelezően) kapott.

Az emberi tanulás pszichológiai és pedagógiai kapcsolatai

Ebben a fejezetben az emberi tanulás pszichológiai és pedagógiai kapcsolódási pontjaira irányítanám rá a figyelmet, ezen belül is különösen a felnőtt személyek tanulási képességeire. Ezt azért tartom fontosnak, mert a rendészeti távoktatásban 20-62 éves korú, felnőtt egyének vesznek részt, azonban az életkor előrehaladtával az egyéni tanulási képességek és a motivációk is csökkenhetnek. A felnőttek nevelésével és annak sajátosságaival az andragógia tudományterülete foglalkozik részletesebben.

Az emberi tanulás egy igen komplex pszichikai tevékenység. Több tényező együttesen befolyásolja a tanulási képességünket.

Még mielőtt azonban rátérnék a felnőttek tanulási képességeire, fontos megismerni – általánosságban – a tanuláshoz szükséges kognitív képességeket is, melyek az alábbiakban foglalhatók össze:

- a) olvasás,
- b) emlékezet (memória) és asszociáció,
- c) figyelem és koncentráció,
- d) beszéd,
- e) gondolkodás, intelligencia, problémamegoldás (*Ollé–Papp–Lévai 2013*).

Az online tanulási környezetben a fenti elemek egy kicsit más értelmezést kapnak, azonban így is egyes elemekre kiemelt hangsúly helyeződik.

Tanulási tevékenységünk legnagyobb hányada olvasás. Legalább háromféle olvasásmódot különböztethetünk meg:

- a) a gyors, tájékozódásra szóló olvasás (diagonális),
- b) az ún. „sietős” átolvasás,
- c) az alapos vagy elmélyedő olvasás.

Az első esetben ezzel a technikával futjuk át a tartalomjegyzéket és tájékozódunk a tananyag tartalmáról. A második esetben már végig olvassuk a teljes szöveget, ugyanakkor az olvasás sietős, arra szolgál, hogy az alapos olvasáshoz kiválasszunk belőle – számunkra fontos – részeket. A harmadik esetben az olvasás alapegysége már nem az oldal, hanem maga a mondat. Itt már szóról szóra, mondatról mondatra haladunk a szöveg feldolgozása során (Zrinszky 2007).

Az emlékezet meghatározása különösen fontos jelentőséggel bír témánk szempontjából. Az emlékezet egy olyan rendszer, ami az információt kódolja, tárolja és előhívja. Ezek egyben az emlékezés folyamatának szakaszai is. A tanulást az emlékezet teszi lehetővé (Zimbardo 2017).

A tanulás (emlékezés) alapja a társítás (asszociáció) is. Az emlékezés kétféle lehet: rövid-, és hosszú távú. A hosszú távú emlékezetnél fontos kölcsönhatások állnak fenn a kódolás és a felidézés (előhívás) között. Ez utóbbinál a kontextusnak is fontos szerep jut (Atkinson–Atkinson 1999). A rendészeti munka szempontjából ez utóbbi bír jelentőséggel.

A felnőttkori tanulást leginkább talán a figyelem, annak terjedelme és ideje befolyásolja a leginkább. A figyelem: kiválasztás és felerősítés. A figyelem lehet önkéntelen vagy szándékos. A figyelmi működés lényege az ingerek közötti válogatás és kiemelés. A figyelem aktív működést jelent (Kováts–Csernyikné 2004). A figyelem ereje az életkor előre haladtával rohamosan csökken. Míg 30 év alatt annak pontértéke 90,8, addig 40-45 év között 3,3, 45-50 év között 1,2, 50-60 életév között pedig már csak 0,8 pontnak megfelelő érték (Zrinszky 2007).

A figyelmet mindenképpen el kell különíteni az érdeklődéstől. A köznapi szóhasználatban a két fogalom közel azonos jelentéstartalommal bír és mintegy szinonimái egymásnak, ugyanakkor élesen el is különülnek egymástól. Érdeklődést az kelt, amihez „közünk van”, amiről már hallottunk valamit, ami újszerű és eltér a megszokottól. Az érdeklődésnek (információigény) különösen két jellemzője fontos: az iránya és a mértéke. Fontos személyiségjellemző, hogy kinek, mire irányul az érdeklődése (Zrinszky 2007).

Az érdeklődés a figyelem, a gondolkodás és a távolabbi elgondolások irányában nyilvánul meg. Beszélhetünk közvetett-, és közvetlen érdeklődésről is (Réthy 2003).

A gondolkodás az a kognitív folyamat, amelynek során az agy az érzékszervektől, az érzelmektől és az emlékezetből származó információt felhasználva mentális reprezentációkat, fogalmakat, képeket, sémákat és forgatókönyvet hoz létre és (Zimbardo 2017).

A gondolkodás a legmagasabb rendű, legösszetettebb lelki jelenség, amely szoros kapcsolatban áll az összes kognitív folyamattal. A gondolkodás elvont (absztrakt) módon történik. A fogalmak jelei a szavak, a mondatok. A gondolkodás szavakkal, vagyis belső beszéddel végzett műveletsor (Kováts–Csernyikné 2004).

Megállapítható, hogy amíg a nyomtatott tananyagok esetében a szöveg mennyisége pontosan, oldalszerűen meghatározható, addig a digitális szöveg terjedelme sok esetben nem pontosan határozható meg (például html oldalak esetében stb.). A figyelemnek és a koncentrációnak éppolyan fontos szerep jut online tanulásnál, mint a hagyományos változatnál. Ugyanez elmondható az emlékezetéről (memória) is.

A pedagógia és a pszichológia is részletesebben foglalkozik a felnőtt neveléssel és a felnőtt személyiséggel. A felnőttkor szakaszai is jól elkülöníthetők egymástól, így megkülönböztethetünk:

- 1) korai felnőttkor (20-30 életév között),
- 2) felnőttkor középső szakasza (30-40 év között),
- 3) késői felnőttkor (45-60 év között),
- 4) öregkor (60 év felett).

A jelenlegi nyugdíjkorhatár szerint elképzelhető, hogy a rendészeti dolgozóknak még öregkorukban (betöltött 62. életév) is szükséges lesz új ismereteket elsajátítaniuk, távoktatásos, e-learning formában.

A kötelező tanulmányok befejezésével bizonyos munkakörök betöltéséhez szükségessé válhat a permanens tanulás, amely felnőttkorban következik be. A permanens (vagy folyamatos, élethosszig tartó tanulás = „lifelong learning” (LLL)) tanulás egyrészt intézményeken keresztül, szervezeten képzelhető el, másrészt intézményes, szervezett támogatással az önképzés útján (például e-learning).

A permanens tanulás legfontosabb területe vagy szakasza tehát az (ön)továbbképzés. A továbbképzésbe mind az intézményes, mind az intézményen kívüli tanulási formák egyaránt beletartoznak. A továbbképzési szakasz legalább két feladatot teljesít:

- 1) a szakmai ismeretek továbbfejlesztését, kiegészítését, újra rendezését,
- 2) az általános műveltség továbbfejlesztését, kiegészítését és újrendezését.

A továbbképzési szakasz nem zárt, hanem nyitott. A permanens tanulás felnőttkorban a munka mellett, a munkával párhuzamosan, ahhoz kapcsolódóan megy végbe (*Kis-Szabó-Szakács 1992*).

A felnőtt tanulása régebbi tanulásainak tartalmától és formájától is függ. Nagyon fontos szerepe van továbbá a tapasztalatoknak, a tapasztalatok és a tanulás kölcsönösen formálják egymást. El kell fogadnunk, hogy eredményes oktatás csak akkor valósulhat meg, ha a felnőtt tanulók az új ismereteiket a meglévő ismereteikhez és tapasztalataikhoz tudják kötni, és így tudásuk komplexebbé válik a tanulás által (*Szigeti 2009*).

Az érdeklődésnek közismerten sarkalatos szerepe van a tanulási kedv kialakulásában, fenntartásában és hatékonyságában. A tananyag fő törekvése az, hogy az érdeklődés adott színvonalát tovább-, és több irányba fejlessze. A felnőtt ember praktikus gondolkodású, azaz a tanulás eredményeit munkájában és az élet minden területén mindig alkalmazni kívánja.

A tanulás nagyon bonyolult, sokféle cselekvésből összeálló tevékenység. Mint minden tevékenységnek, megvannak a maga motívumai. Ezek a motívumok nagyon összetettek és a tanulás bonyolult bázisát alkotják.

A felnőttoktatásban szerepet kapó motivációs bázis esetében kétféle motívumot lehet elkülöníteni:

- 1) amelyek elindítják a tanulást, és
- 2) a tanulás folyamán kialakulókat.

A tanulást elindító motívumok is csoportosíthatók, így meg lehet különböztetni:

- a) egzisztenciális indítékok,
- b) presztízs motívumok,
- c) érdeklődési és tanulási vágy.

A továbbiakban most rátérnék az egyéni tanulás szerepére, különösen pedig a rendészeti tárgyú e-learning tananyagok vizsgálatára.

Az egyéni tanulás szerepe a felnőttképzésben. Az e-learning oktatás szerepe a rendészeti képzés területén. Az egyéni gyakorlás és alkalmazás irányítása digitális taneszközökkel

Az egyéni tanulás szerepe a felnőttképzésben. Az e-learning oktatás szerepe a rendészeti képzés területén

Az oktatási szférában is számtalan új lehetőséget kínál az informatika alkalmazása. Az e-learning és a távoktatási rendszerek fejlődésének közismert fő motiváló okai az oktatás iránti

növekvő igény, a hatékony, térben és időben rugalmasan terjeszthető tananyag, a fajlagos oktatási költségek csökkentésének igénye, valamint az egyre több ember számára szükségessé váló továbbképzés biztosítása. Az ún. nyitott képzés, a távoktatás és így az e-learning legfontosabb célcsoportja és felhasználója a felnőttképzés. Az e-learning legegyszerűbben megközelítve olyan távoktatás, amely elektronikus úton valósul meg (*Papp 2005*).

De mit is jelent az e-learning fogalma? A legtöbb ember az e-learning-re még mindig a távoktatás, a weben keresztül elérhető oktatás szinonimájaként tekint. Valójában az e-learning sikeres formái közé tartoznak az interneten hozzáférhető tanfolyamok, amelyek egy konkrét modult vagy témakört fednek le, vagy egyes tantárgyai valamilyen képzésnek. Legtöbb esetben azonban a web egyfajta levelező oktatást biztosít, elektronikus formában. Az e-learning ebben a felfogásban egyfajta távoktatásként értelmezhető.

A jelenlegi rendészeti e-learning képzések már minden felhasználó számára a nyílt internetről (open web) elérhetőek, csupán azonosítóra és jelszóra van szükség a belépéshez. Korábban rendőrségi, belső „zárt” (intranet) hálózaton keresztül is voltak elérhető e-learning-szerű – többnyire PPT és hozzá kapcsolódó teszt felépítésű – oktatási anyagok, azonban ezek még kezdetlegesek, kiforratlanok voltak.

Az egyéni tanulás és önképzés különös jelentőséggel bír a rendészeti szakterületen, hiszen a jogszabályok folyamatosan változnak, fontos az új ismeretek megszerzése és azok gyakorlati alkalmazása.

2017-től a munkánkhoz elengedhetetlenül szükséges törvények (különösen a büntető-eljárás, a büntető-törvénykönyv, a gyülekezési törvény stb.) jelentős változásokon mentek át, ezért az ismeretek elsajátítása minden jogalkalmazó (például járőr, nyomozó, bűnügyi technikus, vizsgáló stb.) számára előírt kötelezettség volt. Véleményem szerint az e-learning rendszerek is felfoghatóak egyfajta multimédia programként, hiszen rendelkeznek minden olyan összetevővel, melyekkel egy oktató programnak rendelkeznie kell.

A jó tanulási módszer a tanulást könnyebbé, élvezetesebbé és hatékonyabbá teszi (*Hebb 1978*). A felnőttek körében a munka, a magánélet mellett tanulásra kevesebb idő jut, mint például iskolás korban. A kevesebb rendelkezésre álló idő – véleményem szerint – hatékonyabb tanulásra, lényeg-kiemelésre ösztönöz.

Az andragógia, vagyis a felnőtt-nevelés tudománya görög eredetű szó, jelentése: „felnőtt-vezetés”. A felnőttképzés épít a felnőtt személyiség sajátos vonásaira, ugyanakkor annak mintegy pozitív jellemvonásait is figyelembe veszi. A felnőttkori stabilitásból és önállóságból adódóan megjelenik a nagyfokú felelősségtudat, az érdekeltség, mint motívum. A felnőtt

minden tevékenységének okát és célját meg kívánja jelölni, azaz a felnőtt céltudatos élményszerző.

Fontos megvizsgálni, hogy a felnőtt tanuló és az elektronikus tanulás milyen kapcsolatban áll egymással, illetve milyen tényezők befolyásolhatják a hatékony önképzést.

A felnőtt személyiség maga rendelkezik a tanulás felelősségével és olyan taneszközöket vesz igénybe, melyek csökkentik, de legalább is minimalizálják a tanító beavatkozását. Meg kell jegyezni azt is, hogy a képernyőn keresztüli tanítás és tanulás-irányítás kevésbé bír olyan tartalommal, mint a személyes (perszonális) irányítás.

A felnőtt személyiség képes önállóan tanulni, majd később gyakorolni és fejleszteni tudja kompetenciáit. A felnőtt személyiség tanulását, illetve tanulási képességeit alapvetően három tényező befolyásolja:

- 1) tanulási feladat és annak időigénye,
- 2) szakmai tevékenység és munkavégzés,
- 3) magánélet.

A felnőtt tanuló – a fentiek figyelembevételével – maga képes megválasztani:

- a) a tanulás helyét,
- b) a tanulás idejét,
- c) a tanulás ritmusát.

A felnőtt személyiség tanulásában kétféle irányítás jelenik meg:

- 1) külső irányítás,
- 2) önirányítás.

A távoktatás az 1960-as évek óta létezik, mint önálló oktatási, illetve képzési-, tanítási-tanulási forma. A távoktatás a felnőttképzés egyik sajátos területe.

Nálunk a nyolcvanas évek közepéig-végéig elsősorban a felnőtt nevelés megjelölés volt használatban. Magyarországon a rendszerváltás nyomán egy, a korábnál karakteresebb felnőttoktatási struktúra és modell körvonalazódott.

A felnőttoktatás ma egyre kevésbé értelmezhető szűkebben vett pedagógiai fogalomként. A felnőttek oktatásának mindennapi valósága bizonyítja, hogy a fogalom ma jogi, szabályozási-, gazdasági-, társadalompolitikai és egyéb kérdéseket is magába foglal (*Kálmán 2002*).

Természetesen a felnőttképzés is többretegű, több jól elkülöníthető szegmensre osztható fel, úgymint:

- 1) iskolai-, vagy iskola-rendszerű képzések,
- 2) munkaerő-piaci képzés (például munkanélküli-, pályakezdő- stb.)

- 3) aktív munkaerő képzés,
- 4) intézményi képzés (iskolák, vállalkozások, munkaügyi központok által szervezett, munkahelyi stb.).

A rendészeti felnőtt-képzések ebbe az utolsóként említett, munkahely által szervezett képzések közé sorolhatók.

Ha a felnőttkori tanulást szeretnénk meghatározni, azt mondhatjuk, hogy minden olyan tanulás ide tartozik, amelyben felnőttek (jellemzően: 18-20. életévtől) az alapoktatás-, és képzés befejezése után részt vesznek, függetlenül attól, hogy meddig jutottak el ebben a folyamatban.

A felnőttképzési programokat és képzéseket akkor tekintjük korszerűnek, ha:

- a tudástartalom egyenértékűen terjeszthető, függetlenül a földrajzi távolságoktól,
- korszerű információs technológiát alkalmaznak a programban, beleértve az internet-kultúrába való illeszkedést,
- variábilis képzési igények kielégítését teszi lehetővé (tömeges hozzáférés),
- a képzések minősége nyilvánosan megítélhető.

A felnőttképzés szerintem talán legfontosabb területe a távoktatás, vagy más szóval a nyitott képzés (open and distance learning = ODL). Az e-learning kialakulásához mind a társadalmi, mind a munkáltatói igények nagyban hozzájárultak. A felnőttképzés fontosságát az is aláhúzza, hogy törvényileg szabályozott (2001. évi CI. törvény), de emellett a Hszt. is tartalmaz speciális szabályokat a rendészeti területre vonatkozóan.

Az e-learning meghatározásai közül az EU e-learning definíciója a legtágabb (2001). Eszerint az e-learning a korszerű multimédia-technológiák és az internet alkalmazása az oktatás minőségének javítása érdekében, elősegítve a forrásokhoz való hozzáférést (open acces), az információcserét és az együttműködést. Az e-tanulás olyan, számítógépes hálózaton elérhető nyitott képzés, amely:

- a képzés legnagyobb részének szervezését végzi,
- a tutor-tanuló kommunikációt biztosítja,
- a számítógépes, interaktív oktatászoftvert egységes keretrendszerben teszi hozzáférhetővé a tanuló számára (Papp 2005).

Az elektronikus tanulás – Kovács Ilma megközelítésében (2007) – olyan új tanulási-tanítási forma, amely egyrészt alkalmas szervezett oktatási rendszerbe történő beillesztésre, másrészt az új, elektronikus tanulási környezeti – a hagyományos eszközökkel megvalósított tanulási környezethez viszonyított – sajátossága révén egyéni igények kielégítését is

szolgálhatja. Ez utóbbit iskolarendszeren kívüli, önálló, egyéni tanulásnak is nevezzük. Az elektronikus tanulás szűkebb és tágabb értelemben is meghatározható.

Összességében tehát az e-learning nem más, mint az információs társadalmak által életre hívott összetett oktatási paradigma, amely szintetizálja a tanulás és a tanítás (teaching) folyamatának az információs és kommunikációs technológiával támogatott, formailag, tartalmilag és módszertanilag is újszerű formáit (Kőfalvi 2006).

Az e-learning többféle megközelítésben is vizsgálható. Így beszélhetünk:

- a) felhasználó és tananyag kapcsolatáról,
- b) felhasználó és tutor kapcsolatáról.

Az e-learning tananyagok technikai felépítésére (struktúrájára) az alábbiak a jellemzők:

- szövegelemek,
- képelemek (táblázatok, folyamatábrák stb.),
- auditív hangelemek (például narrátor),
- mozgógép elemek,
- interaktív elemek,
- feladatok,
- gyűjtemények (például kérdés-adatbázis),
- (hyper)hivatkozások.

Egy e-learning képzési rendszer három szükséges összetevője (Kovács 2007):

- 1) technológiai komponens,
- 2) szervezeti/szervezési elem,
- 3) pedagógia alkotóelem.

A felhasználás szempontjából elkülöníthetőnek látszik az elektronikus tanulás három területe, úgymint:

- 1) oktatási/képzési forma,
- 2) oktatási eszköz,
- 3) önképzési mód.

Az elektronikus tanulási formák közös jellemzői (Kovács 2007):

- 1) az elsajátítandó ismereteket nem tanóra, előadás vagy szeminárium keretében adja át egyetlen ember a tanulónak, hanem ezt elektronikus továbbítási forma helyettesíti,
- 2) nem egy ember tanít egy csoportot,
- 3) nincs tanár,
- 4) nincs hagyományos értelemben vett tanítás, az tér-, és idő független,
- 5) van viszont felhasználó (user),

- 6) hiányzik a közvetlen és azonnali ellenőrzés,
- 7) leggyakrabban tutor felügyeli az egyéni (ön)képzést és annak folyamatosságát (ez az elem hiányzik a rendészeti képzéseknél).

Az egyes tananyagokba beépíthető feladattípusok körét nemcsak módszertani, hanem informatikai szempontok is meghatározzák. A leggyakrabban használt feladattípusok:

- 1) feleletválasztás (egyelemű / többelemű),
- 2) feleletalkotás, kérdés-kiegészítés,
- 3) osztályozás: sorrendbe állítás, csoportosítás (például egységbe tartozó fogalmak közös csoportba „húzása” stb.),
- 4) kiegészítés,
- 5) egymáshoz rendelés (például szöveg-szöveg kapcsolás) (*Kőfalvi 2006*).

Az e-learning terén a felnőttképzés öt ismérve emelhető ki, melyek alkalmazása az e-learning szempontjából is kívánatos:

- 1) tanulóbarát környezetet biztosít (nyitottság, rugalmasság),
- 2) a személyiséget figyelembe veszi,
- 3) a korábbi gyakorlatra épít,
- 4) a tanulók igényeit figyelembe veszi,
- 5) a befejezés megelégedettséggel tölti el a résztvevőt (*Papp 2005*).

Az elektronikus tanulás az 1990-es évek eleje óta létezik az Egyesült Államokban és hozzávetőlegesen 1994-1995-től Európában is.

Az e-learning meghonosodásához vezető alapidokumentumokat – vázlatos formában – az alábbi felsorolás tartalmazza:

- 1) 1991: Memorandum a nyitott távoktatásról (EK),
- 2) 1995: Fehér Könyv az oktatásról és a képzésről,
- 3) 1996: Tanulás az információs társadalomban,
- 4) 1999: eEurope – Információs társadalom mindenkinek.

Az e-learning oktatás kialakulása és elterjedése a kontinensen mindösszesen húsz éves múlttra tekinthet csak vissza. 2000. március 9-én Viviane Reding, az Európai Bizottság akkori kulturális és oktatási ügyekért felelős tagja ismertette az e-learning kezdeményezést a lisszaboni EU csúcsertekezleten. Ekkor az e-learning még tágabb összefüggésrendszerben jelent meg, egymáshoz lazán kapcsolódó törekvések összefoglaló fogalmaként. Ez az átfogó, szélesebb körű értelmezés magában foglalta az oktatási rendszerek új információs-kommunikációs technológiák hatására történő átalakítását, és abba a tanulás számítógépes integrációját. 2000. májusában jelent meg az EU E-learning stratégiája.

Magyarországon az oktatási rendszer modernizációjának és benne az e-learning paradigma elterjesztésének szándékát bizonyítja az Oktatási Minisztérium 2004. március 26-án közzétett oktatási informatikai stratégiája.

Az e-learning néven összefoglalható fejlesztések, programok, tananyagok a tanulásszervezés, tanulásirányítás és tanulástámogatás olyan formáit jelentik, amelyek három, jól körülírható forrásból merítenek: a számítógéppel segített tanulásból, az internetes tanulásból és a távoktatásból.

Az e-learning olyan számítógépes hálózaton elérhető nyitott – tér-, és időkorlátoktól független – képzési forma, amely a tanítási-tanulási folyamatot megszervezve hatékony, optimális ismeretátadási, tanulási módszerek birtokában a tananyagot és a tanulói forrásokat, a tutor-tanuló kommunikációt, valamint a számítógépes interaktív oktatószoftvert egységes keretrendszerbe foglalva a tanuló számára hozzáférhetővé teszi.

Látható a fogalom-meghatározásból, hogy az e-learning elemei: a számítógép, a szoftver és a digitális tananyag (oktató program), az internet – mint kommunikációs csatorna, és maga a tanuló (vagy felhasználó).

A rendőrségi e-learningek esetében tanulást felügyelő online tutor nem kerül alkalmazásra. Az e-learning tehát az egyéni – többnyire offline – tanulás egyik, úgynevezett aszinkron formájaként is felfogható.

A multimédiás e-learning tananyag struktúrája a következő:

- 1) e-tananyag,
- 2) e-modul,
- 3) e-képzési rendszer.

Az e-learning a távoktatás egyik jellegzetes oktatási formája, de nem egymást kizáró formája. Megállapíthatjuk azt is, hogy nem minden e-learning képzés egyben távoktatás is, továbbá nem minden távoktatási szervezet rendelkezik elektronikus eszközökkel. A rendészeti e-learning képzések nemcsak az önálló, egyéni ön-, vagy autodidakta képzésre alkalmasak, hanem az egyének (felhasználók) egy meghatározott csoportjának (például bűnügyi-, technikai állomány stb.) egyidejű képzésére is.

A hagyományos oktatás alternatívájaként jelent meg, mint az oktatás, a tanítás és a tanulás másképpen is elgondolható és megvalósítható formája. Az e-learning a számítógép és a hálózati adatbázisok, illetve internetes kommunikáció használatával, a tanulási folyamat egészének rendszerszemléletű megközelítésével, illetve hatékony rendszerbe szervezésével törekszik a tanulás eredményességének javítására.

A tananyagok, tanulási programok kialakítása során a modularitás elve érvényesül. Az e-learning rendszerek kommunikációs és információ-szolgáltató platformként jól szervezett tudástartalmakat tesznek elérhetővé az azok elsajátításához szükséges instrukciókkal, és az elsajátítást segítő, illetve annak teljesülését mérő programokkal együtt (*sulinet*).

Az új ismeretek átadásának egyik legjellemzőbb és általános formája az e-learning képzés. A képzések szinte minden esetben egy elektronikus tananyagból (például PDF, Word, PPT stb.) állnak, és ezt követi minden esetben egy ellenőrzésre szolgáló vizsga kérdéssor. A szemléltetést sok esetben mozgó ábrák és/vagy narrátor magyarázata egészíti ki. A tananyag így már audio-vizuálissá is válik, ezzel az ismeretek még könnyebben rögzülnek a feldolgozás során.

A vizsga során bizonyos minimális (általában: 10-40%) hibaszázalék megengedett csak, egyébként a tananyag és a vizsga – többnyire – bármennyi alkalommal elvégezhető és megismételhető.

A munkámhoz is kapcsolódó tananyagok a nyílt internetről – így akár otthonról is – elérhetők, felhasználói névvel és jelszóval belépve (korábban: <http://tovabbkepzes.oktf.hu/>, jelenleg: <https://rvtv.bmkszf.hu>). Természetesen korábban más portálokon is voltak e-learning képzések eseti jelleggel (például <https://betudasproba.bmkszf.hu/login/?lang=hu>, vagy <https://tavoktatas/police.hu>). Míg az előbbi képzés csak és kizárólag az új büntető-eljárési törvény oktatására és gyakoroltatására szolgált, addig az utóbbi cím tananyag-tárolójában több képzés (például bűnügyi képzés, forrónyomos tevékenység, technikai ismeretek (zárnyitási módszerek) stb.) is megtalálható volt. A jelenlegi internetes portál több rendészeti területhez is szorosan kapcsolódó szakág ismertanyagát együttesen és egységesen tartalmazza.

A rendészeti munkához kapcsolódó e-learning tananyagok közös jellemzői:

- a) szakmai (többnyire: jogi vagy gyakorlati, például Robotzsaru felhasználói stb.) ismereteket közvetítenek,
- b) a tananyagok többnyire PDF, PPT formában kerülnek elektronikusan közreadásra,
- c) a tananyagok egy közös internetes portálról érhetők el felhasználói névvel és jelszóval belépve,
- d) a tananyagok egyszerre, egyidejűleg sok felhasználó számára bármikor elérhetőek,
- e) a tananyagok többsége vizsgával (teszt, kérdőív) zárul,
- f) a tananyag-egységek modulárisak, egymásra épülők,
- g) a tananyagok készítői részére mintegy visszacsatolással szolgálnak (elégedettségi kérdőív),
- h) a teljesített tananyagokért a résztvevő részére kredit-pontok kerülnek jóváírásra,

- i) a tananyagok bárhol, bármikor, minden felhasználó (user) számára elérhetőek, azonban a képzési tervben szereplő határidőig azokat eredményesen teljesíteni kell,
- j) a tananyagok megnyitása és a tesztek ismételhetősége többnyire korlátlan számú,
- k) a tananyag feldolgozása gyakran megszakítható (ezt a rendőri munkavégzés jellege is indokolja), majd az tovább folytatható és lezárható, így a vizsga a tananyag elsajátítása után teljesíthető,
- l) az e-learning tananyaghoz nem kapcsolódnak tutorok, vagy mentorok online,
- m) a rendészeti képzések mind online, mind offline módban használhatók (például szerver, Google drive, „felhő” stb.), nem egy fix oktató programról (például CD-ROM) történik az oktatás,
- n) a képzésben résztvevők felnőttek (jelenleg 20-62. életkor közöttiek).

A belügyi-rendészeti e-learning tananyagok általában valamilyen kompetencia fejlesztésére, egy adott szakterületen való jártasság (például Robotzsaru felhasználói ismeretek stb.) fejlesztésére, (vég)felhasználói képességek bővítésére szolgálnak. Kiemelném a rendészeti e-learning oktatások „elégedettségi kérdőív” részét, amelyek mind a vizsgával, mind az anélkül záruló képzésekhez kapcsolódnak. Itt olyan kérdések kerülnek megfogalmazásra, amelyek egyértelműen a tananyagok fejlesztésére és hatékonyságának növelésére szolgálnak, például „Ön számára mennyire volt érthető a tananyag?”, vagy: „Az Ön figyelmét mennyire kötötte le a tananyag?” stb.

Az e-learning alapú távoktatás vagy elektronikus tanulás olyan rugalmas tanulási forma, amelyben a felhasználók bárhol (nemcsak a munkahelyen), önállóan, a saját ütemtervük és időbeosztásuk szerint sajátíthatják el a tananyagot. Az önálló munkához maguk a tananyagok nyújtanak segítséget.

Az e-learning tanulási forma számtalan előnye is kimutatható. A tananyag bármikor, bárhol tetszés szerint elsajátítható, a nyílt internetről elérhető, nem szükséges hozzá munkahelyi zárt (intranet) hálózat. Az egyes tesztek (például igaz-hamis, feleletválasztós, kiegészítendő kérdések (törvényszöveg) stb.) korlátlan számban ismételhetők. A sikeres vizsga – általában – a helyes válaszok max. 90%-val teljesíthető.

A rendészeti e-learning képzések kétféle csoportba sorolhatók, úgymint:

- a) folyamatban lévő, elvégzendő (kötelező, előírt képzések),
- b) szabadon választható (vagy opcionális) képzések.

A sikeresen elvégzett képzések kreditpontok jóváírásával járnak. A kötelező képzésekre határidőt állapítanak meg, míg a szabadon választható képzések szinte bárméddig

teljesíthetőek. Jelenleg egy adott képzési ciklus (kreditgyűjtési időszak) 3 éves, de ezen belül a tárgyévre a kötelezően előírt képzéseket is teljesíteni kell.

Az említett BM RVVTF – RVTV portálon minden felhasználó és képzésre kötelezett tájékozódhat az aktuális e-learning (és más) képzésekről, továbbá lehetősége van – elektronikus úton – tréningekre történő jelentkezésre is.

Az egyéni továbbképzési terv alapján a különböző képzések (ideértve az e-képzéseket is) az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- a) központi továbbképzés,
- b) belügyi szerv által kötelezett képzés,
- c) területi szerv által kötelezett képzés,
- d) szabadon választott képzések.

Az éves (és a ciklusos) képzési szint eléréséhez az a) esetben legalább 25%, a b) esetben legfeljebb 25%, a c) esetben legfeljebb 20%, míg a szabadon választott képzések esetén minimum 30%-ot kell teljesíteni az előírt pontszám (például tisztek esetében 96 pont) eléréséhez.

Vannak olyan rendészeti és belügyi e-learning képzések is, melyek nem zárulnak vizsgával, így a tananyag elsajátításával az adott kurzus elvégzetté válik és a felhasználó részére a kreditpontok automatikusan jóváírásra kerülnek.

Az e-learning módszer hátrányai között említhető azonban – véleményem szerint –, hogy a tudást nem – minden esetben – adekvát módon mérik. Van lehetőség a tananyag egyes részeinek elhagyására, „átugrására”, valamint a tananyag végén a vizsgát akár más személy is teljesítheti (a tanulás távoktatás jellegéből adódóan), olyan személy, aki rendelkezik azzal a megfelelő ismeretanyaggal, tudással és hozzáféréssel, ami a vizsga teljesítéséhez szükséges. Úgy gondolom, hogy a jelenlegi e-learning oktatások hiányosságai kiküszöbölhetők lennének, ha legalább a vizsgák során a vizsgázó személye pontosan beazonosítható lenne, akár videós (webkamerás) felvétel vagy fotó segítségével.

Az egyéni tanulás, többnyire – az otthoni tanulás számos előnye mellett – kockázatot is jelent, ti. a folyamat közben, a tanulási feladatok megoldása során az egyén más tanulásszervezési formákhoz képest viszonylag kevés visszajelzést kap. A visszacsatolás (feedback) hiánya különösen abban az esetben lehet nagyon kockázatos, ha az egyén önszabályozása nem megfelelő, vagy a tanulási feladat komplex és több elemi részből épül fel (Ollé-Papp-Lévai 2013).

Véleményem szerint, a jelenlegi rendészeti e-learning képzések úgynevezett „vizsgaadatbázisa” elég szűk, vagyis a tesztkérdések véletlenszerűen ugyan, de gyakran ismétlődnek.

Úgy gondolom, hogy szerencsésebb lenne a képzések alapján – azokhoz kapcsolódóan – egy szélesebb tesztkérdés-adatbázis létrehozása, amivel a sokféle, különböző tesztkérdés segítségével a tananyagok elsajátítása is konkrétan visszaellenőrizhető lenne, és a tananyagok (vagy modulok) kihagyására, vagy átugrására sem lenne lehetőség.

A rendészeti e-learning képzések területén is bevezethető lenne a tutor (felügyelő, vagy segítő tanár) személye, aki – ha nem is online – segítené a felhasználókat a felkészülésben.

Ugyanakkor az egyéni, többnyire otthoni, önálló tanulás esetében is fontosnak tartom a nyugodt környezetet, a zavaró tényezők (például rádió, televízió, mobiltelefon, környezeti zajok stb.) kizárását, és a tanulásra – azon belül is a lényegre – való koncentrációt, akár szünetek beiktatásával is.

Az egyéni gyakorlás és alkalmazás irányítása digitális taneszközökkel

Ebben a fejezetben – az e-learning tanulási módszer mellett – arra keresem a választ, hogy az egyéni tanulás még milyen más módszerekkel, eszközökkel egészíthető ki hatékonyan, elősegítve ezzel a tananyag gyakorlását, illetve azok milyen digitális taneszközökkel támogathatóak. A gyakorlás fontossága és a megszerzett (nemcsak jogi) ismeretek hatékony alkalmazása a rendészeti-bűnügyi szakterületen elengedhetetlen követelmény.

Ahhoz, hogy meghatározzuk, hogy mely eszközöket tekintünk digitális taneszközöknek, fontos, hogy tudjuk, hogy melyek azok, amelyek a hagyományos oktatásban használatosak, vagy használatosak voltak. Ilyenek többek között az írásvetítő, a diavetítő, a hanglemez-játszó, a magnetofon, a TV, a videorekorder, a videokamera stb.

A digitális, modern taneszközök között megtalálhatók már a számítógépek, a laptop/notebook, a tablet, az interaktív tábla, a projektor stb. is. Ezek a taneszközök korszerűbbek hagyományos elődeikhez képest és alkalmasak multimédiás tartalmak megjelenítésére is.

A digitális taneszközök fejlődése is több, jól elkülöníthető szakaszra osztható fel. Míg az első generációba azok a tartalmak tartoznak, amelyeket egyszerűen csak digitalizálnak (ilyen lehet például egy beszkenelt tankönyv), addig a második generációs digitális tankönyvek már eleve digitális szerkesztőeszközökkel, számítógéppel készülnek. Itt már a hagyományos tartalmak mellett multimédiás elemek, tartalmak, képek, animációk és tesztek is megjelennek. A harmadik generációs – jelenleg is alkalmazott – digitális tankönyvek (flipbook) és taneszközök közös jellemzői, hogy:

- strukturált, önálló tananyagként elsajátíthatók,

- módszertani és tanulási útmutatóval vannak ellátva,
- interaktívak: a résztvevő aktív cselekvése szükséges a tanulási folyamathoz,
- a multimédia elemeket funkcionálisan, beépítve alkalmazzák,
- a tananyag elsajátítása, a gyakorlás, az ellenőrzés és az értékelés folyamat-vezérelt, az egyes tananyag-modulok szervesen egymásra épülnek (*okt.ektf.hu*).

Ahhoz, hogy megérthessük az ismeretek egyéni gyakorlásának és alkalmazásának lényegét, meg kell ismernünk a tanulás folyamatát is. A tanulás három lépcsője:

- 1) emlékezés,
- 2) értelmezés,
- 3) cselekvés.

Csak ezeket követheti majd a gyakorlás (ismétlés) és annak hatékony irányítása. Úgy gondolom, hogy a gyakorlás irányítása célhoz kötött, mégpedig a rendészeti (vagy bünygyi) szerv követelmény-rendszeréhez igazodik. Példaként említeném az új büntető-eljárás törvény (2017. évi XC. törvény) bevezetését, melynek előkészítése már egy évvel korábban megkezdődött. A változásokról és az új törvényről folyamatosan információkat kaptunk, szinte hetente, havonta érkeztek az újabb és újabb e-learning képzések és (elő)vizsgák. Természetesen a felkészülés részét képezték a különböző elektronikus tananyagok is, mint például a különböző Power Point bemutatók (PPT), digitalizált PDF anyagok, hagyományos és elektronikus tesztek. A különböző tananyagok ugyanazokra a jogi változásokra hívták fel a figyelmet, mégis másképpen. Véleményem szerint, a feleletválasztós és csoportosításokon alapuló e-learning tananyagok jobban szolgálták a gyakorlati felkészülést és ismeret-elsajátítást, mint a hagyományos, nyomtatott törvénykönyv. Hetente újabb és újabb tesztekkel kellett elektronikusan „teljesíteni”, melyekhez azonban szükség volt a törvénszöveg megismerésére, áttanulmányozására is. /Megjegyezném, hogy a munkahelyemen az elektronikus vizsgák mellett és azokkal párhuzamosan hagyományos, ún. „kikérdezéses”, személyes vezetői vizsgáztatásra is sor került, egy előre kidolgozott tételsor alapján./

A digitális taneszközökkel (ideértve a multimédiás-, és e-learning tananyagokat is) kapcsolatosan több megállapítás is tehető. Így:

- 1) A multimédiás tananyag kevésbé hatékony, mint a tankönyv. Ez az állítás nem feltétlenül teljesen igaz, de a multimédiák használata színesítheti, kiegészítheti és segítheti a tananyag feldolgozását (például e-learning-nél videós narrátor stb.);
- 2) Nem minden tananyag vihető át multimédiás formába. Ezzel kapcsolatosan úgy gondolom, hogy a rendészeti képzés területén a jogi/gyakorlati/elméleti ismeretek hatékonyan közvetíthetőek elektronikus taneszközök alkalmazásával;

- 3) A multimédiában a szöveg teljesen háttérbe szorul. A multimédiás és e-learning tananyagok elsősorban a lényegre fókuszálnak, röviden és tömören közvetítik az ismeretanyagot. Fontosnak tartom azonban, hogy a képek, hangok, grafikai elemek és a szöveg megfelelő arányban legyenek jelen a tananyagban (*Ollé-Papp-Lévai 2013*).

A digitális rendészeti – elsősorban eljárási protokoll jellegű – e-learning képzések egyik fontos jellemzője még az ún. beépített jellegű gépi tutorálás. Ez azt jelenti, hogy itt nincs élő tutor (tanár) alkalmazására lehetőség – nincs is szükség rá –, ezért a tananyagokat úgy építik fel aprólékosan kis egységekből, hogy azok könnyen elsajátíthatóak legyenek mindenki számára.

Az ilyen tutorálás közös jellemzői:

- 1) apró tanegységek (modulok),
- 2) könnyű elsajátíthatóság,
- 3) belső ellenőrzés,
- 4) pontos utasítások,
- 5) félreérthetetlen magyarázatok.

Eljutottunk ezzel az e-learning képzések egyik legfontosabb szerkezeti eleméhez, magához a szöveghez. Ez a tananyagok központi elemének is tekinthető. A tanulás, a gyakorlás és az alkalmazás irányítása szempontjából is nagy jelentősége van a tananyagokba strukturált és beépített szövegek mennyiségének, megfogalmazásának és szakmai minőségének.

A tananyagok szöveg elemei kétféleképpen oszthatóak, úgymint:

- 1) primer szövegek,
- 2) szekunder szövegek.

Míg előbbiek szerepe az elsajátítandó információk közvetítése, addig utóbbiak a tanulástámogatáshoz szükségesek. Az e-tananyagok elsődleges szövegei céljukat és megformálásukat tekintve sokban hasonlítanak a hagyományos tananyagok szövegeihez. A hagyományos tanítási környezetben a szöveg feladata, hogy a szerző által fontosnak és mindenképpen elsajátítandónak tartott ismeretek közvetítését biztosítsa. A szöveg ebben a tekintetben tehát nem más, mint információk és a köztük lévő kapcsolatok, vagyis egy előre megalkotott tudásrendszer idő-független lenyomata (*Kőfalvi 2006*). /Megjegyezném, hogy a rendészeti témájú e-learning tananyagok szövege leginkább a lényeg kiemelésére törekszik, logikusak, közérthetőek, kerülnek a felesleges, kevésbé lényeges információk közvetítését. Ez egyúttal legnagyobb előnyükre is írható./

A primer szövegelemekkel kapcsolatosan követelmény, hogy azok mindenki számára könnyen érthetőek legyenek, vegyék figyelembe az olvasó előzetes ismereteit, életkori sajátosságait (felnőtt), továbbá esetlegesen motiváltságukat is.

A másodlagos szövegelemek a digitális tananyagokban nyertek el igazi jelentőségüket. Ezek lehetnek többek között:

- a) használati utasítások, technikai információk, leírások (Help) (például húzza az egérrel a megfelelő helyre stb.),
- b) tartalomjegyzékek (eligazodás segítése),
- c) bevezetők (Ebben a modulban...),
- d) módszertani segédletek (utasítások és megjegyzések),
- e) összefoglalók,
- f) kérdések és feladatok,
- g) teljesítmény-értékelő szövegek (pontozás, szint, %) (*Kőfalvi 2006*).

A tartalomjegyzékek, bevezetők, összefoglalások szinte minden rendészeti e-learning tananyagban megtalálhatók. Ezek mellett természetesen – mintegy az elsajátítandó tananyagot is színesítve – megjelenhetnek még különböző ábrák, mozgóképek, animációk, de videók, hanganyagok is a tananyagokban.

Az egyes tanulási stílusok és módszerek is meghatározzák az egyéni tanulás és felkészülés menetét, ugyanakkor szerepet játszanak a tanulás irányításában és annak lehetőségeiben is. Egyes tanulókhöz az elméleti-, míg másokhoz a gyakorlati ismeretek állnak közelebb. /Itt jegyezném meg, hogy bár a rendészeti tematikájú e-learning képzések nem egyes, konkrét személyre szabottak, de azért kiemelten fontos, hogy azok bármilyen felkészültségű, elméleti-, és gyakorlati ismerettel rendelkező, eltérő intelligenciájú személy számára is egyformán megérthetőek és könnyen elsajátíthatóak legyenek./

Úgy gondolom, hogy itt kell megvizsgálnom azt a kérdéskört is, hogy a tanulói eredményességet miként befolyásolja az online oktatási forma. Itt elsősorban a rendészeti szakterület specialitására térnék ki.

Az eredményességet (értsd: a gyakorlatban való alkalmazás képessége) befolyásoló tényezők közül csak az egyik, hogy maga a tanulási környezet milyen (online vagy offline). Ez a tényező ráadásul alapvetően technológiai megközelítésű. A tanulói eredményességet befolyásolja a tanulással töltött idő, az életkor (annak előrehaladta), de a motiváció is (*Papp 2014*).

A felnőtt embert sok minden készleten tanulásra, továbbtanulásra, önképzésre, de sok a visszatartó tényező is (*Zrinszky 2008*):

- 1) Nem szívesen vesz részt olyan képzésben, melynek nem látja a célját.
- 2) Nem kedveli azt a tanulást, melynek eredményéről nem kap megfelelő visszacsatolást (megerősítés).
- 3) Nem kedveli, ha a képzésben nem felnőttként (partnerként) viszonyulnak hozzá.
- 4) Nem kedveli, ha a tanulmányi rendszer nem alkalmazkodik megfelelően életkörülményeihez, munkájához stb.
- 5) Nem kedveli, ha nem megfelelő a (munka)léggör.

A felnőttek tanulását jelentősen megnehezíti, ha nem a meglévő tudásuk továbbépítése, gyarapítása a feladat, hanem új képzési irányokban kell elindulniuk. Ebben az esetben a már kiépült tudásszerkezet könnyen a tanulás gátjává válik (*Zrinszky 2007*).

Az örömmel végzett tanulás nagyobb önbizalmat ad, magasabb igényekhez (nívó) és erősebb motivációhoz vezet, így járul hozzá az eredményhez. A külső megerősítés fokozza az eredményességet.

Zárszó. Az e-learning képzések továbbfejlesztési lehetőségei

Pályázatomban igyekeztem betekintést adni az egyéni tanulás lehetőségeibe, különös figyelmet szentelve ezen belül is az e-learning képzések tárgyalásának. Ezek azok a rendészeti és bünyügyi szakterületen is alkalmazott leggyakoribb és talán legáltalánosabb formák, melyek során a szükséges ismeretanyagot az interneten, egy központi portálon keresztül hozzáférhetővé teszik a felhasználók és a képzésre kötelezettek számára. Megállapítható, hogy a rendészeti (ideértve mindenkor a bünyügyi területet is) e-learning képzések között megtalálhatók a kötelezően előírt és a szabadon választható – a munkához többségében jól kapcsolódó – tananyagok is. Ezek a tananyagok általában a kommunikációhoz, az áldozatokhoz (sértettekhez), a bűnmegelőzéshez, a stressz-kezeléshez, az ügyfeldolgozáshoz (például Robotzsaru), a számítástechnikához (például Word-, Excell-, Power Point stb.), vagy más jól kamatoztatható, nemcsak jogi ismeretekhez kapcsolódnak.

Míg a kötelezően előírt tananyagokat egy megadott határidőig minden felhasználónak teljesítenie kell saját szabadideje és ütemezése szerint, addig a szabadon választhatóak bármikor elvégezhetők, időbeli megkötöttség nélkül.

Az e-learning rendészeti képzések teljesítésével kreditpontok szerezhetők, melyek a képzési cikluson belül jóváírásra kerülnek. A képzési ciklusok és azon belül az éves pontrendszer garantálja a felhasználók folyamatos képzését.

Tanulmányom bevezető részében igyekeztem bemutatni a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmakat (úgy mint tanulás, oktatás, nevelés, képzés, motiváció stb.), némelyiket több oldalról is megközelítve. A tanulás – és az egyéni tanulás –, illetve a felnőttképzés témaköre szorosan kapcsolódik a pszichológia és a pedagógia szakterületéhez is. Míg az előbbi a pszichés képességek oldaláról vizsgálja a folyamatot, addig az utóbbi a felnőtt oktatási-nevelési oldalról közelít a témához.

Tanulmányom középpontjába a rendészeti e-learning képzések vizsgálatát helyeztem, rávilágítva azok előnyeire és hátrányaira. Megállapítottam, hogy a támogató (tutor)- rendszer bevezetésével, a felhasználó további konkrét azonosításával, a szélesebb kérdés-adatbázisok alkalmazásával ezek a képzések továbbfejleszthetők lennének, sőt hatékonyságuk (és ezáltal a rendészeti-bűnügyi eredményesség) is növelhető lenne. A tesztek követő ún. „elégedettségi kérdőívek” is továbbfejleszthetők, a képzést befejező felhasználók részére akár több, a tananyag minőségére, összetettségére, tömörségére vonatkozó kérdés is feltehető. Ez a fejlesztési terület is egy része a visszacsatolásnak (feed back).

Úgy gondolom, hogy a különböző tartalmú rendészeti online és offline kérdőívek és tesztek kitöltése során az eredményességet növelhetné, ha a teszteknel nem lenne lehetőség az úgynevezett „vakon végigkattintásra”, mely nem bizonyítja, hogy a képzésre kötelezett valóban áttanulmányozta a tananyagot. A túl gyorsan adott válaszok kizárására egyfajta késleltetés építhető be a tesztekbe, amikor is gyors válasz esetén visszakérdez a rendszer: „A válaszát jól meggondolta?”. Ezzel az is elérhető lenne, hogy a válaszadó a válaszát újra átgondolja, a kérdést pontosan elolvassa stb. A visszakérdezés azonban nem utalhat semmiképpen sem a jó válaszra, az csak a teszt /képzés lezárását követően kerül kiértékelésre.

Pozitívumként emelném ki, hogy a jelenlegi rendészeti oktatásban alkalmazott e-learning tananyagok – véleményem szerint – megfelelő mértékben probléma-, és feladat-koncentráltak, vagyis a lényegi elemeket emelik ki a képzésen résztvevők számára.

A tananyagokban a fókusz az ún. „címszavakra”, vagy a „tárgyszavakra” helyezik, így segítve azok megtanulását, berögzülését a felhasználók számára, ezzel hozzájárulva az eredményesebb mindennapi rendészeti (bűnügyi) munkavégzéshez.

Irodalomjegyzék

- ALLPORT, G. W. (1985) *A személyiség alakulása*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- ATKINSON, R. L.– ATKINSON, R. C.– SMITH, E. E.– BEM, D. J. – NOLEN-HOEKSEMA, S. (1999) *Pszichológia*. Budapest, Osiris Kiadó. pp. 220, 231-239.
- BÁTHORY Z. (1985) *Tanítás és tanulás*. Budapest, Tankönyvkiadó. pp. 26-29.
- BENEDEK A.– KOLTAI D. (2008) *Távoktatás és e-learning a felnőttképzésben V*. Budapest, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet. pp. 47-52, 66.
- DEESE, J. – DEESE, E. K. (1993) *Hogyan tanuljunk?* Budapest, Panem Kft.
- Felnőttképzés a XXI. században* (2008) Budapest, Civitas Pedagógiai Intézet. pp. 29-37.
- HEBB, D. O (1978) *A pszichológia alapkérdései*. Budapest, Gondolat Kiadó. pp. 130.
- JÓZSA Zs. (2004) *Pedagógiai ismeretek*. Budapest, Rejtjel Kiadó. pp. 13-15, 32-37.
- KARDOS L. (1982) *Az érzékeléstől a cselekvésig*. Budapest, Tankönyvkiadó. pp. 120-124.
- KÁLMÁN A. (2002) *A felnőttképzés új útjai*. Debrecen, Didakt Kiadó. pp. 27-30, 67-70.
- KIS G.– SZABÓ T.-NÉ – SZAKÁCS G. (1992) *Pedagógiai ismeretek*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola. pp. 137-145.
- KOVÁCS I. (2007) *Az elektronikus tanulásról*. Budapest, Holnap Kiadó. pp. 67-68, 79-81, 86-87.
- KOVÁTS D.– CSERNYIKNÉ PÓTH Á.–FOGARASI M.–MAGYAR J. (2004) *Pszichológiai alapismeretek*. Budapest, Rejtjel Kiadó. pp. 54-55, 65.
- KŐFALVI T. (2006) *E-tanítás*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. pp. 33, 59-63, 71, 86-95.
- OLLÉ J.– PAPP-DANKA A.– LÉVAI D. TÓTH-MÓZER SZ.–VIRÁNYI A. (2013) *Oktatásinformatikai módszerek*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. pp. 61, 64-67, 108-110.
- PAPP-DANKA A. (2014) *Az online tanulási környezettel támogatott oktatási formák tanulásmódszertanának vizsgálata*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. pp. 76-78.

PAPP L. (2005) *Az e-learning a felnőttképzésben – kutatási záró tanulmány*. Budapest, Nemzeti Felnőttképzési Intézet. pp. 15-35.

PEEL, M. (1995) *Kommunikációs készségek fejlesztése*. Budapest, Trivium Kiadó.

PUSZTAI F.– CSÁBI SZ. (eds) (2003) *Magyar Értelmező Kéziszótár*. Budapest, Akadémiai Kiadó. pp. 1304, 1374.

RÉTHY E.-NÉ (2003) *Motiváció, tanulás, tanítás*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó. pp. 23-24, 43-44, 70.

RÉTHY E.-NÉ (1988) *A tanítás-tanulási folyamat motivációs lehetőségeinek elemzése*. Budapest, Akadémiai Kiadó. pp. 62-66.

SOVÁNY I. (2002) *A multimédia alkalmazása az oktatásban*. Budapest, Okker Kiadó.

SZIGETI TÓTH J. (2009) *A tanulás sokfélesége – kutatás, záró tanulmány*. Budapest, Magyar Népfőiskolai Társaság. pp. 95.

ZIMBARDO, P (2017) *Pszichológia mindenkinek*, Budapest, Libri Kiadó. pp. 63, 120, 245.

ZRINSZKY L. (2008) *A felnőttképzés tudománya*. Budapest, Okker Kiadó. pp. 29-30.

ZRINSZKY L. (2007) *Tájékozódás, tanulás, tudás*. Budapest, Urbis Könyvkiadó. pp. 42, 83, 130-131, 137-144.

Internetes források

Felnőttképzési Központ – *Az e-learning alapú tanulásról*.

<https://fk.sze.hu/az-e-learning-alapu-tanulasrol> [Letöltve: 2020.05.10.].

Digitális taneszközök használata a szakképzésben.

https://www.sulinet.hu/ikt/docs/17_szakmacsoport/elektronika/elektronika_05.html [Letöltve: 2020.05.10.].

A digitális taneszközök jellemzői.

https://okt.ektf.hu/data/forgos/file/tananyag/822_a_digitlis_taneszkzk_jellemzi.html

[Letöltve: 2020.05.10.].

Elektronikus tanulási módszerek.

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_tan [Letöltve: 2020.05.12.].